

IV Seminarium Słowotwórstwa i Słownictwa Łużyckiego – IV. seminar serbskeje słowotwórby a leksikologije w Gdańsku, 31. 5.–1. 6. 2012

W dniach 31 maja i 1 czerwca 2012 r. w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego odbyło się IV Seminarium Słowotwórstwa i Słownictwa Łużyckiego. Jego organizatorami byli: Katedra Języka Polskiego Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego oraz Instytut Serbołużycki (Serbski institut) w Budziszynie. SeminaRIA łużyckie w Gdańsku mają charakter cykliczny. Poprzednie konferencje, funkcjonujące pod nazwą: Seminarium Słowotwórstwa Łużyckiego, odbyły się w 2002, 2004 i 2007 r.

Konferencja okazała się ważnym spotkaniem intelektualnym. Dwa dni wypełnił bogaty program: 15 referatów oraz wyjazd naukowy na Kaszuby. Pierwszy dzień obrad rozpoczął się od uroczystego powitania gości przez przedstawicieli władz gospodarzy: Wicedyrektor Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego prof. dr hab. Jolantę Kowalewską-Dąbrowską, kierownik Katedry Języka Polskiego prof. dr hab. Ewę Rogowską-Cybulską oraz główną organizatorkę konferencji z ramienia Uniwersytetu Gdańskiego dr Małgorzatę Milewską-Stawiany. W imieniu współorganizatorów z Budziszyna przemawiał wicedyrektor Instytutu Serbołużyckiego dr Franc Šěn.

Sesję przedpołudniową zainaugurował referat dra Franca Šěna: *Sorabistika a nowe medije*, w którym autor ukazał, w jaki sposób Łużycanie wykorzystują nowe technologie medialne, w tym radio, telewizję, a zwłaszcza Internet do rozpowszechniania różnorodnej wiedzy dotyczącej ich narodu. W ciągu ostatnich lat znacznie została rozbudowana oferta łużyckich witryn internetowych najrozmaitszych łużyckich placówek kulturalnych, edukacyjnych czy naukowych, pojawiły się forumy i blogi łużyckojęzyczne i wzrasta aktywny udział łużycki w internetowych serwisach społecznościowych typu facebook. Inaczej niż Kaszubi Łużycanie nie stworzyli jednak jeszcze własnego ogólnego portalu internetowego. Prof. dr hab. Hanna Popowska-Taborska (Warszawa) w referacie: *Utrwalone w leksyce ślady prastarej więzi kulturowej dolnołużycko-polsko-kaszubskiej* przedstawiła trzy wyrazy, które znajdują poświadczenia wyłącznie w materiałach dolnołużyckich, polskich i kaszubskich, a ich etymologiczna interpretacja sięga prastarej słowiańskiej sfery kulturowej. Wyrazami tymi są polskie *gusta*, *godło* i *gięzło* oraz ich kaszubskie i dolnołużyckie odpowiedniki. Prof. dr hab. Jadwiga Zieniukowa (Warszawa) w swoim wystąpieniu: *Słownictwo wartościujące w gazecie dolnołużyckiej z połowy XIX w.* przeanalizowała aksjologiczne środki leksykalne, które wystąpiły w dolnołużyckiej gazecie informacyjnej „Bramborski Casnik“ z lat 1848–1850. Dostrzegła propagowane przez badaną prasę wartości etniczne, moralne, pragmatyczne, etyczne, uczuciowe i sakralne, np. po stronie wartości pozytywne: *Serb*, *serbski*, a po stronie antywartości słownictwo związane z wrogami Łużyczan. Dr hab. Sonja Wölke (Budziszyn) wygłosiła referat: *Frazeologia w prozie Jakuba Barta-Čišinskigo*. Nawiązując do swoich badań frazeologii w korespondencji Čišinskigo autorka wskazała na obfitość frazeologizmów w jego prozie artystycznej (640 jednostek), wymieniła frazeologizmy występujące najczęściej i dostrzegła odrębność wielu analizowanych jednostek w odniesieniu do materiału górnołużyckiego słownika frazeologicznego. Ponadto podkreśliła znaczącą rolę frazeologizmów jako środków wzmacniających ekspresję wypowiedzi. Dr Renata Bura (Kraków) w referacie: *Propozycje leksykalne w „Łužiskim serbskim słowniku“ K. B. Pfula* zajęła się słownictwem utworzonym przez Pfula na zasadzie analogii (734 jednostki hasłowe), badając czy uzyskały one charakter uzualny, czy pozostały potencjalnymi. Analizie poddała przymiotniki (166 jednostek), zbudowane na wzór przymiotników rodzimych lub słowiańskich, głównie polskich i czeskich. Zaznaczyła, że aż jedną trzecią badanego materiału stanowią przymiotniki złożone. Z zaproponowa-

nych przymiotników nie zachowały się do dziś przede wszystkim rezultaty tendencji purystycznych, zbędne synonimy oraz zapożyczenia i kalki z języków słowiańskich. Prof. Jerzy Treder (Gdańsk) wygłosił referat: *O tłumaczeniu „Остатков славян на южном берегу Балтийского моря“ Hilferdinga przez Smolera (na niemiecki)*. Autor podkreślił zasługi Smolera, który znał Ceynowę, w popularyzowaniu Kaszub. Zauważył, że tłumaczenie Smolera nie jest pełne (m. in. pominięcie 5 rozdziałów oraz słowniczka), ale zostało wzbogacone o sprawy luźno związane z tematem. Celem referatu mgr Bożeny Itoi (Warszawa): *Badania metod kodyfikacji leksyki górnołużyckiej na materiale metaleksykografii i leksykografii – możliwości i ograniczenia (w zestawieniu z dorobkiem metaleksykografii i leksykografii czeskiej)* było wskazanie, w jakim zakresie teksty z dziedziny językoznawstwa górnołużyckiego oraz słowniki normatywne języka górnołużyckiego (wydane w latach 1989–2011) mogą być wykorzystane w badaniach nad teorią kodyfikacji, w tym w analizach konfrontatywnych. Autorka stwierdziła, że górnołużyckie słowniki i wypowiedzi metaleksykograficzne stanowią wystarczającą podstawę dla badań metod kodyfikacji leksyki, natomiast odpowiednie badania na materiale czeskim ze względu na niewystarczającą liczbę nowszych słowników normatywnych (zaledwie jeden po 1989 r.) są utrudnione. Kolejny referat: *Stowarzyszenie na rzecz języka łużyckiego w Kościele, Związek „Ponaschemu“ i Grupa robocza „Serbska namša“ oraz ich udział w popularyzowaniu języka dolnołużyckiego* wygłosił mgr Jakub Sokół (Kraków). Autor – w ujęciu historycznym – wskazał na różne formy popularyzacji języka dolnołużyckiego przez wymienione w tytule związki i stowarzyszenia. Wskazał m. in. na odprawianie nabożeństw w języku dolnołużyckim, tworzenie słowników, przygotowywanie audycji radiowych, dyskusje nad normą dolnołużycczyzny, w tym nad stosunkiem do zapożyczeń z języka niemieckiego.

W sesji popołudniowej pierwszy odczyt: *Apelatywne nazwy miejsc poświęcone w języku górnołużyckim po 1981 r.* wygłosił prof. dr hab. Tadeusz Lewaszkiewicz (Poznań). Autor dostrzegł wzrost ilościowy o 3 % formacji należących do kategorii nomina loci w stosunku do haseł zarejestrowanych przez Völkela (1981). Najwięcej nowych formacji buduje sufiks *-išćo* (7 nowych haseł), np. *raketnišćo*, *eksperimentowanišćo*. Kolejny referat wygłosiła dr Anja Pohončowa (Budziszyn): *Adjektiwiške kompozita w hornjoserbsčinje*, w którym zajęła się złoženiami przymiotnikowymi we współczesnym górnołużyckim języku literackim, opierając się na materiale wyekscerpowanym z najnowszych słowników niemiecko-górnołużyckich. Odróżniła przy tym od właściwych złożeń (np. *swětłomódry*) uniwerbizowane syntagmy (*dobycálačny*) oraz derywaty od rzeczowników złożonych (*wobswětšoškityny*) i od grup syntaktycznych (*dothočarowy*, *přibrjžny*), analizując ich strukturę i funkcję. Dużą rolę przy tworzeniu tych struktur odgrywa wpływ języka niemieckiego. Dr Elżbieta Wrocławska (Warszawa) w swoim wystąpieniu: *Uwagi na temat słowotwórstwa nowej leksyki w języku górnołużyckim* próbowała określić, czy i w jakich kategoriach w procesie tworzenia nowej leksyki w języku górnołużyckim można wyodrębnić szczególnie często występujące formanty słowotwórcze. Dr Małgorzata Milewska-Stawiany (Gdańsk) w referacie: *Z problemów przynależności kategorialnej i klasyfikacji deminutywów górnołużyckich* wskazała na niejednorodność kategorii deminutywów i trudności związane z ich klasyfikacją. Autorka zauważyła, że w badaniach zjawisk związanych z ekspresywnością czy wyrażaniem emocji i ocen, nieodłącznie związanych z deminutywnymi środkami słowotwórczymi, istotne jest wyodrębnienie w analizie derywatów pragmatycznej funkcji formantów. Deminutywa zaliczyła do derywatów o funkcji semantycznej, pragmatycznej, a także mieszanej: semantyczno-pragmatycznej. Prof. dr hab. Izabela Kępka (Gdańsk) wygłosiła referat: *Z rozważań nad stylem drogi krzyżowej w modlitewnikach górnołużyckim i*

polskim z II połowy XX wieku, w którym porównała analizowane teksty ze względu na cechy związane ze strukturą wypowiedzi, cechy uwarunkowane pragmatycznie oraz cechy motywowane genezą użytych środków (nazwy Boga i osób świętych oraz środki stylistyczne). Ostatnie dwa referaty dotyczyły porównania różnych elementarzy. Prof. dr hab. Ewa Rogowska-Cybulska (Gdańsk) wystąpiła z referatem: *Nazwy roślin i zwierząt w dwu elementarzach – górnołużyckim i kaszubskim*, w którym porównywała występowanie i funkcje dydaktyczną i wartościotwórczą tych nazw w obydwu książkach, wykazujących znaczne różnice ze względu na koncepcję. Natomiast dr Aneta Lewińska (Gdańsk) zajęła się *Obrazem wartości w elementarzu górnołużyckim i dawnych elementarzach polskich* ze względu na propagowany w nich system wartości (związany przede wszystkim z rodziną, nauką i ojczyzną), stwierdzając ciekawe paralele między historycznymi tekstami polskimi, które powstały w okresie nieistnienia samodzielnego państwa polskiego i elementarzem do nauki języka mniejszościowego.

Obradom towarzyszyła ożywiona dyskusja, a referaty zostaną opublikowane przez Instytut Serbołużycki w Budziszynie. Drugiego dnia konferencji jej uczestnicy wzięli udział w wycieczce na Kaszuby, obejrzeli ekspozycje w Muzeum Hymnu Narodowego w Będominie, przebywali w Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku, gdzie widzieli m.in. najdłuższą deskę świata, Dom do Góry Nogami, jedli potrawy kaszubskie i piekli tradycyjny kaszubski chleb.

Małgorzata Milewska-Stawiany